

ЧИ СПАЛИВ БИ СЕБЕ ОЛЕКСА ГІРНИК СЬОГОДНІ?

Олекса Гірник, захищаючи українську мову, спалив себе біля могили Тараса Шевченка у 60-ту річницю проголошення IV Універсалу Центральної Ради УНР.

Нація з двома мовами, до якої закликає президент Володимир Зеленський, насправді буде не однією, а двома націями.

В українській історії є імена, які українцям варто нагадувати не вряди-годи, а їх мав би знати кожен українець так, як він пам'ятає імена Тараса Шевченка, Лесі Українки чи Івана Франка. На глибоку пам'ять українців заслуговує, наприклад, Петро Калнишевський. У Києві українським патріотам пощастило перейменувати вулицю чекіста Майорова на вулицю Петра Калнишевського. На цій вулиці Фонду імені Петра Калнишевського вдалося поставити пам'ятник замордованому на Соловках російським царизмом останньому кошовому Запорізької Січі. Кінорежисер із Сум Володимир Савельєв готує фільм про Петра Багатотраждального.

Його самоспалення – це його форма боротьби

Сорок два роки тому пізнього вечора 21 січня 1978 року до могили Тараса Шевченка піднявся чоловік. Коли стемніло, він розкидав по схилах Чернечої Гори тисячу листівок, на яких його рукою було написано: «Протест проти русифікації українського народу». І далі: «На знак протесту спалився Олекса Гірник з Калуша. Тільки в цей спосіб можна протестувати в Радянському Союзі!».

Після цього він облив себе керосином та підніс до грудей запальничку.

Олекса Гірник ішов до такого вчинку все своє життя. Одинадцять років він промучився в ув'язненні. Три з них карався у польській тюрмі за неодноразові заяви офіцерам під час служби у польській армії про право українців бути вільною нацією і мати свою власну державу.

А коли після змови Гітлера зі Сталіним у Західну Україну прийшли чергові «визволителі», вони стали від-

правляти в Сибір людей, що підозрювалися в українському націоналізмі. Вісім років Олекса Гірник провів у концтаборах під Норильськом. Він не хотів у черговий раз потрапити до концтабору, але водночас совість кликала його до протесту. У житті він часто говорив: «Хочу вмерти за Україну». І він за неї вмер. Його самоспалення – це його форма боротьби. Своєю смертю він прагнув протестувати проти поневолення України російською імперією та повернути увагу людей до жахливих наслідків політики зросійщення України Москвою.

У жовтні 1999 року рішенням столичної «Просвіти» було створено Фонд імені Олекси Гірника «Українським дітям – українське слово». За ініціативою патріотичних громадських організацій 2003 рік був проголошений роком пам'яті Олекси Гірника. У столиці була проведена низка заходів з відзначення 25-ї річниці його загибелі, а президент Віктор Ющенко нагородив Олексу Гірника званням Героя України. У Каневі біля могили Тараса Шевченка на місці самоспалення Олекси Гірника було поставлено пам'ятний знак, до якого екскурсоводи підводять відвідувачів шевченківського заповідника.

Щороку Фонд імені Олекси Гірника й Ліга українських меценатів присуджували спільну премію за значні успіхи в національно-патріотичному вихованні дітей та молоді, прищепленні їм патріотичного ставлення до української мови. Таких премій було присуджено понад шістдесят.

Першими лауреатами премії імені Олекси Гірника стали письменники Анатолій Бортняк, Іван Низовий, Микола Сом, канівський активіст Михайло Іщенко, низка освітян і просвітян.

На місці загибелі Олекси Гірника росте кущ калини, посаджений працівниками Шевченківського заповідника. Калина ніби нагадує всім патріотам України про їхній свя-

тий обов'язок берегти нашу Незалежність та активно боротися за українське національне відродження. Калина просить українських патріотів допомогти українській мові розправити перебиті крила.

Якби Олекса Гірник встав із могили після 1991 року, він переконався б, що зросійщення українства у часах панування на Україні російського царизму і московського більшовизму виявилось таким глибоким, що на більшій території України після проголошення її Незалежності на високих владних постах, на різних керівних посадах опинилися люди, для яких українська мова була чужою. Більшість із них і слухати не хотіли про реальне впровадження в Українській державі української мови як державної. Чужою стала українська мова для сотень тисяч викладачів університетів та шкільних учителів.

Особливо гірко, що українська мова не впроваджувалася в українському війську, хоча був добрий приклад сусідів, де їхній лідер Юзеф Пілсудський після визволення Польщі з пазурів двоголового російського орла оголосив курс на «одродження» і заборонив російську мову у Войску Польським. Натомість жоден з п'яти президентів України курсу на національне відродження не оголошував, а головнокомандувачі Збройними силами не закликали своїх офіцерів спілкуватися з українськими солдатами лише державною мовою.

Шлях до мовної деколонізації України

Не було б меж здивуванню Олекси Гірника, якби він дізнався, що в українському парламенті десятки років чекали свого часу законопроекти, покликані врегулювати функціонування мов в Україні, але українські ліберали вважали, що мовне питання «не на часі», а обраний українцями парламент аж восьмого скликання наважився затвердити квоти для національних телеканалів і радіо не для мови колонізатора, а для державної української.

Цікавою була б його реакція на ухвалення Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», який відкривав шлях для мовної деколонізації України. Адже з якою лютою ненавистю перешкоджали його ухваленню деякі впливові політичні діячі з українськими прізвищами, один з яких навіть заявив: «Ми зробимо все, чтобы этот закон не заработал». Олекса Гірник зауважив би Віктору Медведчуку: «Закон «не заработал» без вашої допомоги, бо президент Зеленський не дав вказівки його виконувати, а мовчки дав вказівку робити вигляд, ніби такого закону у принципі немає». «Тоді заради чого я спалився 42 роки тому?» – подумалося б, мабуть, Олексію.

«Квартал-95» залишається досягненням російського шовінізму

Поцікавившись шостим українським президентом, Олекса Гірник не міг би не звернути увагу на той факт, що Володимир Зеленський народився у колись козацькому Кривому Розі 25 січня 1978 року, тобто рівно через чотири доби після самоспалення на Чернечій Горі. Шостий президент своїми оголошеннями в його новорічній промові міркуваннями щодо відсутності різниці, якою мовою говорять українці, засудив українське відродження, яке несподівано почалося наприкінці каденції попереднього президента і тим самим ще вище підняв шлюзи для продовження і вдосконалення дії путінського гасла «мы один народ». І тут немає нічого дивного і несподіваного: Вова Зеленський зростав і виховувався в часи і в оточенні, де українців обзивали бандерівцями. Він ріс у часи, коли вживати слово «нація» було не заведено і небезпечно. Тоді в Москві запланували «сліяння націй».

Шостий президент України виховувався у часи активного розукраїнення України, а створений ним «Квартал-95» був і залишається досягненням російського шовінізму. «Квартал» вперто продовжує вже на чолі з українцем Кошовим зі села Ківшарівка переконувати українців в «ненадобності» їхньої мови.

За життя Олекса Гірник частенько любив вигукувати: «Аби була Україна!». Сьогодні він напевне вигукнув би: «Але не така!!!» Перед тим, як вирушити того далекого січневого дня до Канева з Києва, Олекса довго блукав його вулицями. Його зустрічали тут біля пам'ятника Тарасу Шев-

ченку. Почуте і побачене у повністю зросійщеній столиці радянської України додало Олексі рішучості і відваги.

Питома вага української мови помітно зросла

Але цікаво, яке враження справив би на нього нинішній Київ. Звісно, питома вага української мови у Києві за останні два десятиріччя помітно зросла. Багато українців перестали соромитися своєї національної мови. Адже тепер українською заговорили президенти, прем'єри, міністри, народні депутати, судді і прокурори та сила силенна державних службовців.

Зрештою, українці перестали боятися говорити українською. Адже раніше принципово українськомовних вважали націоналістами. А бути українським патріотом завжди було небезпечно. Нині ж патріоти об'єднуються в партії і громадські організації. Українська дітвора в київських школах хоч і спілкується поміж собою російською, але на уроках слухає і відповідає українською. У столичному метро лунає українська мова, а не так, як було у 1978 році. Більшість телевізійних і радіопередач включно з футбольними репортажами звучать українською, у численних храмах, крім церков Московського патріархату, богослужіння здійснюються українською мовою.

Дізнавшись, що міністр науки і освіти пообіцяла, що в Україні незабаром не залишиться жодної російської школи, Олекса Гірник не ухвалив би рішення спалитися десь на Банковій чи перед Верховною Радою. Адже він спалився не тільки на знак протесту: він не бачив іншого способу протесту, бо інший спосіб закінчився б тюрмою. Зараз Олекса пішов би іншим шляхом. Він зміг би оголосити голодування перед Офісом президента з вимогою, аби той дав вказівку виконувати Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

Олекса звернувся б до лідерів численних національно-патріотичних партій та організацій провести загальнонаціональний форум на тему «Мова об'єднує українців, а не роз'єднує їх». Гірник напевне спробував би організувати ще один мовний майдан... Гірник не спалився б: він борювався б і закликав би інших до боротьби за побудову справді української національної держави, бо нація з двома мовами, до якої закликає президент Володимир Зеленський, насправді буде не однією, а двома націями.

Юрій ГНАТКЕВИЧ,
голова Просвітницького Центру національного відродження імені Євгена Чикаленка, народний депутат України трьох скликань